

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากผลการศึกษาการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถสรุปได้ว่า การทุจริตต่อหน้าที่ราชการหากใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติอาจถูกอิทธิพลของนักการเมืองเข้าครอบงำและแทรกแซง ทำให้ไม่สามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่สังคมได้ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดีและไม่สามารถนำผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำความผิดมาลงโทษได้ทันถ่วงที ดังนั้นจึงมีแนวคิดปฏิรูปการเมืองเพื่อพัฒนาโครงสร้างการเมืองไทยให้มีประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำเนิดศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเป็นศาลที่มีรูปแบบและโครงสร้างเช่นเดียวกับศาลอาญาแห่งสาธารณรัฐของประเทศฝรั่งเศส โดยแต่เดิมนั้นคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุดไม่สามารถอุทธรณ์ได้ จึงไม่เป็นไปตามหลักการทบทวนคำพิพากษา ต่อมาประเทศไทยมีการทำรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้แก้ไขหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางประการ โดยได้เพิ่มหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งได้จะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญถึงจะสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ทั้งนี้ต้องอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากการศึกษาในเรื่องการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยสามารถสรุปปัญหาได้ ดังนี้

1) เมื่อศึกษาถึงบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม เรื่องสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาคดีอาญาซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ข้อ 14 วรรคห้า ในเรื่องการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ตลอดจนข้อกล่าวหาในคดีอาญา และผู้ต้องโทษทางอาญาทุกคนมีสิทธิได้รับการพิจารณาทบทวนคำพิพากษาและโทษโดยศาลสูงสุดตามกฎหมายและต้องมีเวลาพอเพียงในการต่อสู้คดี ทั้งยังขัดหลักการพื้นฐานในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 5 บัญญัติว่า “ประชาชนชาวไทย ไม่ว่าแหล่งกำเนิด เพศหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน” และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” วรรคสาม “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้”

จากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม แม้จะกล่าวว่าผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งมีสิทธิอุทธรณ์ได้ก็ตาม แต่ก็บัญญัติไว้ให้เห็นว่าผู้ต้องคำพิพากษามีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้เท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การอุทธรณ์พบว่าเป็นการสร้างเงื่อนไขขึ้นมากมายและเป็นเงื่อนไขที่ไม่มีความชัดเจน ทั้งยังขัดกับหลักการดำเนินคดีอาญาสากล และขัดต่อหลักความเสมอภาคของบุคคลที่ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในระดับที่เท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ ถ้าปรากฏพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ จากกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอุทธรณ์คำพิพากษาได้นั้นต้องปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่ การมีข้อจำกัดในเรื่องพยานหลักฐานใหม่ดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องของการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง เกิดปัญหาว่ากฎหมายมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องคำพิพากษาในการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายได้ อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม กำหนดว่า ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้นต้องกระทำภายในสามสิบวันนับแต่วัน ที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยหลักเกณฑ์ในการยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาที่กำหนดหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2551 ข้อ 5 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจบัญญัติอำนาจรัฐธรรมนูญ กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษายื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เห็นว่าระยะเวลาที่กำหนด มีความเหมาะสมแล้ว แต่กรณีหากกำหนดเวลาสามสิบวันที่ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ผู้ต้องคำพิพากษามีพฤติการณ์พิเศษ หรือมีเหตุสุดวิสัย โดยเป็นเหตุที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้ต้องคำพิพากษาไม่อาจยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์ได้เหมือนกับการยื่นอุทธรณ์ในคดีอาญาทั่วไปและบุคคลใดจะเป็นผู้พิจารณาสั่งคำร้องนั้นก็ยังเป็นปัญหาที่จะต้องพิจารณา

2) การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ได้กำหนดเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งกรณีและผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งได้นั้น ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ คำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก เพราะจากการที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีระบบการค้นหาคำพิพากษาที่เป็นระบบไต่สวนศาลสามารถสืบหาพยานหลักฐานได้ด้วยตนเอง คู่ความมีสิทธินำเสนอพยานหลักฐานและโต้แย้งพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ได้ตลอดการพิจารณาคดี และในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะนำพยานหลักฐานมาอุทธรณ์ได้ พยานหลักฐานนั้นต้องไม่เคยปรากฏในสำนวนคดีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้ยื่นอุทธรณ์ และต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ ทำให้เกิดปัญหาว่าอะไรที่จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ ดังนั้นตามความหมายของพยานหลักฐานใหม่ดังกล่าว จึงมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้ต้องคำพิพากษาเคยอ้างในบัญชีระบุพยานแล้ว แต่องค์คณะผู้พิพากษาอาจมิได้นำมาไต่สวนหรือนำมาไต่สวนแต่มิได้ให้น้ำหนักพยาน ก็ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ที่ผู้ต้องคำพิพากษานำมาขึ้นใช้อ้างในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้

หากพิจารณาถึงระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 จะเห็นว่ามีความเกี่ยวพัน

ไปถึงพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 โดยจะเข้าเงื่อนไขตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ต้องมีคดีเดิมที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาซึ่งหมายเฉพาะถึงคดีอาญาเท่านั้น และเป็นคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ทั้งจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 ดังนี้

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาของศาลยุติธรรมในคดีอาญาทั่วไปแล้ว จะเห็นได้ว่ามูลเหตุที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 นั้นมีความหมายทำนองเดียวกับบทนิยามของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ” ที่กำหนดไว้ในระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 จึงมีปัญหาที่ต้องพิจารณากล่าวคือ กรณีหากมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (3) หรือมีกรณีตาม มาตรา 5 (1) และ (2) เกิดขึ้นหลังจากพ้นกำหนดเวลายื่นอุทธรณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ผู้ต้องคำพิพากษาไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ หรือกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้พยานหลักฐานใดเป็นหลักในการวินิจฉัยลงโทษผู้ต้องคำพิพากษาศาลซึ่งทำที่สุดแล้วพยานหลักฐานนั้น หากกรณีเป็นพยานบุคคลก็เป็นพยานบุคคลที่คำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือหากเป็นพยานอื่นก็เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

พุทธศักราช 2526 มาตรา 5 (1) และ (2) ส่งผลให้ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 เนื่องจากตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดเงื่อนไขที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้เฉพาะคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเท่านั้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสามและวรรคสี่ ประกอบกับกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งทางข้อกฎหมายและในทางปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นไปโดยรวดเร็วเที่ยงธรรมต่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้สมกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และในขณะเดียวกันก็คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับความเป็นธรรมตามหลักของการทบทวนคำพิพากษาดังนั้นผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะโดยจะได้นำเสนอแนวทางความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ซึ่งสามารถเสนอข้อเสนอนี้ได้ดังต่อไปนี้

1) เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์สากลและการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของต่างประเทศประกอบแล้ว จึงมีความเห็นว่าเมื่อตามกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปยังให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์คำพิพากษาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อให้สิทธิในการคุ้มครองผู้ถูกดำเนินคดีอาญาให้มีความเสมอภาคกันตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 30 ได้บัญญัติไว้ จึงควรมีการเพิ่มเติมถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวลงไปในรัฐธรรมนูญ จึงให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสาม ว่า “คู่ความที่ประสงค์จะอุทธรณ์คำพิพากษา อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด อีกทั้งเรื่องที่ต้องคำพิพากษาจะสามารถอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้นั้น จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นแห่งคดี แต่ทั้งนี้ย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่คู่ความจะอุทธรณ์ได้ด้วยการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

อนึ่ง ปัญหาของการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งที่จะต้องกระทำภายในระยะเวลา สามสิบวัน นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาหรือ คำสั่ง เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคสี่ ว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องขอขยาย ระยะเวลาการอุทธรณ์ ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจออก คำสั่งเพื่อขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ เพื่อให้ดำเนิน หรือหามีให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายเวลาเช่นนี้ให้ฟัง ทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น โดยต้องได้รับการอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

2) หลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาและคำสั่งของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไป ในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 นั้นควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ข้อ 3 วรรคสุดท้าย ที่กำหนดบท นิยามและเงื่อนไขของคำว่า “พยานหลักฐานใหม่” จึงควรแก้ไขโดยกำหนดในระเบียบที่ประชุม ใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช 2551 ข้อ 3 ว่า “พยานหลักฐานที่ผู้ต้องคำพิพากษาและคำสั่งจะสามารถอุทธรณ์ต่อ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ จะต้องเป็นข้อที่เกี่ยวข้องแก่ประเด็นแห่งคดี เช่น คดีที่มีความผิดอาญา ต้องพิจารณาการกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ คดีที่มีคำขอให้ทรัพย์สินเป็น ของแผ่นดินต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินตามรายการที่ถูกกล่าวหาว่าร้ายวผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติ นั้นผู้ถูกกล่าวหาได้มาอย่างไร ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่และทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ถูกกล่าวหา หรือไม่ คดีที่กล่าวหาว่าจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควร แจ้งให้ทราบ ต้องพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาจงใจไม่ยื่นบัญชีหรือเอกสารประกอบหรือไม่ หรือจงใจ ยื่นบัญชีและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ หรือไม่ เป็นต้น แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานย่อมไม่รวมถึงการกลับคำให้การของพยานในคดี ในกรณีที่ คู่ความจะอุทธรณ์โต้แย้งการลงโทษของศาลต้องได้รับการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากองค์ คณะผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีจำนวนสามคน”

กรณีและผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีสิทธิ ขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังได้ หากภายหลังปรากฏพยานหลักฐานใหม่ว่าบุคคลนั้น มิได้กระทำความผิด และควรได้รับบรรดาศักดิ์ที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน โดยใช้

แนวทางตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 13 (2) ซึ่งบัญญัติว่า “.....ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดโดยคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาและทำความเข้าใจส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณาเพื่อพิพากษายกคำร้อง หรือยกคำพิพากษาเดิม และพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด.....” และตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พุทธศักราช 2526 มาตรา 20 ซึ่งบัญญัติว่า “คำร้องให้ยื่นได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามมาตรา 5 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด แต่เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้”

ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 278 วรรคห้า เป็นว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันมีพยานหลักฐานใหม่ หรือภายในสิบปีนับแต่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่และการพิจารณาวินิจฉัยพยานหลักฐานใหม่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา กำหนด”

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช ... ว่า “พยานหลักฐานใหม่ หมายความว่า พยานหลักฐานที่เป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุซึ่งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยเป็นหลักในการวินิจฉัยพิพากษาลงโทษ และในภายหลังแสดงว่า พยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุนั้นเป็นเท็จหรือเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบ จะแสดงว่าผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีได้กระทำความผิด”

ควรเพิ่มเติมให้มีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ กรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พุทธศักราช ... ว่า “ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สามารถยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมืองขึ้นพิจารณาใหม่ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้พิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับเลือกโดยมติที่ประชุมศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวนสามคนเป็นผู้พิจารณาคำร้องดังกล่าว”

อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า เหตุที่ประเทศไทยต้องบัญญัติกฎหมายเคร่งครัดและมีกระบวนการพิจารณาคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้รับการชี้มูลว่ากระทำความผิด สาเหตุอาจสืบเนื่องมาจากกรณีศึกษาดังที่ผู้เขียนจะกล่าวนี้ ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอข้อควรพิจารณาและคำแนะนำแนะกรณีหลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเด็น ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา ดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มีเจตนารมณ์ในการให้โอกาสแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ซึ่งจากเดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้นให้ถือคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุด ไม่สามารถอุทธรณ์ได้ ซึ่งเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยแก่บุคคลทั่วไปว่าเป็นการขัดต่อหลักการทบทวนคำพิพากษาของศาลในแต่ละชั้นนั้น ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน จึงเปิดโอกาสให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ โดยมีเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาว่า ผู้ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอุทธรณ์คำพิพากษาได้ ต้องมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ แต่ทั้งนี้จะต้องอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเป็นการตั้งเงื่อนไขที่ขัดต่อความสะดวกในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง เนื่องจากมีลักษณะที่เป็นการแสดงให้เห็นเพียงว่ามีหลักเกณฑ์ให้อุทธรณ์เพิ่มเข้ามาโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่แท้จริงแล้วในทางปฏิบัติเป็นการยากที่ข้อเท็จจริงจะปรากฏขึ้นภายใน 30 วัน ที่ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถยื่นอุทธรณ์ได้ อันเป็นการขัดขวางมิให้ผู้ต้องคำพิพากษาสามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าสามารถอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่าเหตุที่ประเทศไทยไม่สามารถที่จะให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาได้อย่างประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดา ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ได้นั้น มีรายละเอียดที่พึงศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องสัญลักษณ์พิเศษของมนุษย์แต่ละสังคม เพราะการศึกษาสังคมแต่ละประเทศต้องพิจารณาสัญลักษณ์พิเศษแห่งสังคมของประเทศนั้นๆ

เป็นการเฉพาะ มิฉะนั้นอาจลุ่มหลงเอาลักษณะของสังคมอื่นมาเป็นลักษณะของสังคมตน อันเป็นการทำให้การวินิจฉัยปัญหาแห่งสังคมของตนผิดพลาด สิ่งที่สำคัญที่พึงมีในสังคม คือ ความคิดที่เป็นพื้นฐานว่า ความดี ความซื่อสัตย์คืออะไร เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสมควรต้องมีมากกว่าบุคคลโดยทั่วไป ถ้าผู้ที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำหน้าที่แทนคนทั้งประเทศมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติ มีความจริงใจต่อประชาชนที่ลงคะแนนเลือกตนเข้ามาทำหน้าที่แทนนั้น สังคมก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างปกติสุข เพราะเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีแนวความคิดที่ซื่อสัตย์สุจริตก็จะนำไปสู่ทางปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย ต้องมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งหากเป็น ได้ดังนี้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็หาจำเป็นต้องมีไม่

แต่ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็เนื่องจากพฤติกรรมการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทย ต่างไปจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดา ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งผู้เขียนใคร่เสนอคำวิเคราะห์อันควรพิจารณาถึงความเหมือนและหรือความแตกต่างทางสถานะสังคมประเทศไทยกับสังคมของประเทศนั้นๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ การศึกษา อันมีผลต่อการจัดสรรขบวนการยุติธรรมว่า เหตุใดประเทศไทยถึงจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้

(1) จริยธรรมทางการเมือง เมื่อพิจารณานักการเมืองของต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ นักการเมืองของทั้งสองประเทศนี้เมื่อมีความผิดหรือมีการกระทำใดที่เป็นการเสื่อมเสียต่อเกียรติยศ ชื่อเสียง แม้ยังไม่มีการยื่นเพื่อถอดถอนหรือฟ้องคดี นักการเมืองผู้นั้นก็แสดงความรับผิดชอบโดยการประกาศขอโทษ หรือพิจารณาตนเองด้วยการลาออกจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือกรณีประเทศอังกฤษที่พัฒนาระบบความรับผิดชอบร่วมกันขึ้นมา เมื่อมีการยื่นไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะหรือรายบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศอังกฤษก็พิจารณาตนออกจากตำแหน่ง แต่เมื่อมาพิจารณาถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยแล้วพบว่าเมื่อมีการกระทำใดที่เป็นความผิดหรือเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของไทยส่วนใหญ่มิได้ออกมาแสดงความรับผิดชอบ ตรงกันข้ามนักการเมืองบางคนกลับใช้ถ้อยวลีวาทาโต้ตอบข้อกล่าวหาเสมือนหนึ่งไม่เคยมีอะไรเกิดขึ้นกับตนหรือตอบแบบ “ขอไปที” เพื่อนำเรื่องนี้อย่างไรก็ตามแล้วสุดท้ายเรื่องไม่เหมาะสมไม่ถูกต้องที่ตนกระทำไว้ก็เงียบหายไป ทำที่สุดแล้วก็ไม่มีความคืบหน้าหรือแสดงความรับผิดชอบอย่างไรต่อประชาชนและต่อสังคม

(2) สังคมวัฒนธรรม สังคมประเทศไทยเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ คนที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่สำคัญต่อชาติบ้านเมืองจะมีบุคคลเข้าพบและเสนอผลประโยชน์ให้ เพื่อแลกเปลี่ยนกับความสำเร็จของการงานหรือเพื่อมีอภิสิทธิ์เหนือบุคคลอื่น ทำให้สังคมไทยให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่สามารถให้คุณให้โทษแก่คนอื่นได้ การเข้ารับราชการในสมัยก่อนจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ทรงอิทธิพลจึงจะสามารถเข้ารับราชการหรือมีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โตได้ ดังนั้นการให้ของกำนัล การให้สินบนและการฝากฝังกันจึงเป็นลักษณะสำคัญของระบบอุปถัมภ์ซึ่งถูกปลูกฝังรากลึกในสังคมไทยให้มีการช่วยเหลือพวกพ้อง เครือญาติ รวมทั้งการถือหลักกตัญญู รู้คุณ เคารพผู้ใหญ่ ทำให้เกิดปัญหาจนไม่สามารถแยกเรื่องส่วนตัวกับเรื่องส่วนรวมออกจากกัน ก่อให้เกิดเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนในการบริหาร ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์หากความคิดเห็นของตนไปขัดแย้งกับความคิดของผู้มีอำนาจ พฤติกรรมดังกล่าวกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติยากที่จะแก้ไขได้ แต่สำหรับประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นประเทศที่มีสภาพสังคมเป็นอิสระแก่กันมาเป็นเวลานานับร้อยปี ความเชื่อถือตนเอง การเคารพตนเองมีมากกว่าสังคมแบบประเทศไทย ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุนระหว่างบุคคลในสังคมมีน้อย ด้วยเหตุนี้การแสดงความคิดเห็นจึงไม่ขึ้นตรงต่อใคร

(3) ประวัติศาสตร์ การที่ประเทศไทยเป็นชาติเอกราชมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้คนในชาติมีความรู้สึกเป็นชาตินิยมน้อยไป การต่อสู้หรือการหลั่งเลือดเพื่อความเป็นเอกราชของชาติไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์มานานกว่า 200 ปี สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของพลเมือง เพราะหากพิจารณาอุปนิสัยประจำชาติ จะเห็นว่า คนไทยเป็นชาติที่ชอบสบายๆ มีชีวิตเรื่อยๆ ไม่เร่งรีบ ขาดความกระตือรือร้น ซึ่งผิดกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ เพราะทั้งสองประเทศมีประวัติศาสตร์การต่อสู้ ต่อต้านผู้รุกรานมาเป็นระยะเวลาติดต่อกันหลายร้อยปี ความรู้สึกนึกคิด ความเป็นชาตินิยมจึงมีอยู่เต็มเปี่ยม นักการเมืองไทยจึงต่างไปจากนักการเมืองในประเทศญี่ปุ่นและประเทศเกาหลีใต้ กล่าวคือ นักการเมืองไทยขาดความรักชาติ หากจะให้นักการเมืองของไทยสละชีพเพื่อชาติ เช่นอย่างนักการเมืองประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศเกาหลีใต้นั้น คงจะเป็นการยากที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ก็ไม่ควรสิ้นหวัง เพราะทุกสังคมมีประวัติศาสตร์เป็นการเฉพาะของตน นักการเมืองปัจจุบันพึงต้องระมัดระวังพฤติกรรมและการกระทำของตนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะปัจจุบันการสื่อสาร โทรคมนาคมมีความทันสมัยมากขึ้นกว่าในอดีต หากนักการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังคงยึดถือพฤติกรรมเดิมๆ คือยังคงทุจริต นอกราชการบังหลวงอยู่อย่างไม่จบสิ้น วันหนึ่งสังคมประวัติศาสตร์คงต้องจารึกถึงการกระทำอันผิดคลองธรรม พร้อมกับขยายผลให้เป็นที่รับรู้ของบุคคลทั่วไปอย่างรวดเร็ว เมื่อถึงวันนั้นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอยู่อย่างปกติสุขได้อย่างไร

(4) การศึกษา มีคนไทยจำนวนมากที่ยังขาดการศึกษา ส่งผลให้ไม่รู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของนักการเมืองที่เข้ามาครอบงำผลประโยชน์โดยอ้างผลการเลือกตั้งของเสียงข้างมากจากประชาชน ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในอันที่จะส่งเสริมให้นักการเมืองมีคุณธรรมด้วย เพราะไม่ใช่ทุกคนที่มีการศึกษาจะเป็นคนดี แต่คนดีจะต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกมีคุณธรรม ทั้งจะต้องศึกษาให้รู้เท่าทันสื่อสารมวลชนในยุคโลกาภิวัตน์ เพราะปัจจุบันนี้มีสิ่งบอกเหตุว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมุ่งที่จะใช้อำนาจควบคุมสื่อสารมวลชน เพื่อความได้เปรียบคู่ต่อสู้ทางการเมืองฝ่ายตรงข้าม เพื่อที่จะได้ครอบครองประเทศ คนไทยมีลักษณะที่ไม่ชอบการอ่านแต่ชอบความสะดวกจากการดูมากกว่าการอ่าน จึงจะหาบุคคลที่เฝ้าหาความรู้ด้วยการอ่านและวิเคราะห์ข่าวสารหนังสือพิมพ์น้อยส่วนใหญ่ชอบที่จะรับรู้ข่าวสารหรือสื่อจากการดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ หรือใช้อินเตอร์เน็ต หากประเทศชาติของเราไม่สามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้กับราษฎรได้ เราก็มีอาชญาที่จะควบคุมนักการเมืองที่ทรยศต่อชาติได้อย่างแน่นอน

จากที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ข้อควรพิจารณาและคำแนะนำกรณีหลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วข้างต้น ผู้เขียนขออัญเชิญพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า

“ในบ้านเมืองนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อยจึงเป็นการมีไว้ทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้”

พระบรมราโชวาทนี้เป็นพระบรมราโชวาทที่ถูกต้องแท้จริงสามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย แต่การเลือกบุคคลใดมาเป็นผู้แทนประชาชนก็เป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนนั้น ไม่มีใครสามารถไปกำหนดหรือบังคับให้ประชาชนคนใดเลือกผู้แทนคนใดได้ ดังนั้นประชาชนชาวไทยทุกคน จึงควรที่จะรู้เท่าทันผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ควรศึกษาถึงภูมิหลังความเป็นมาและเป็นไปของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนนั้น ศึกษาสังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจอย่างมีความรู้ไว้ซึ่งอคติ และควรใช้ความคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในการเลือกคนดี คนมีความสามารถ คนที่มีหิริโอตตปฎิมาบริหารปกครองประเทศ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงจะได้เกิดมีแก่ประเทศไทยสืบไป